

- ° עם שירים ומשוררים / דוד ארז. ספרית פועלים.
- ° המסיכה בדרמה ובתיאטרון / דן אוריין. ספרית פועלים.
- ° אורי צבי גרינברג / יעקב בהט. הוצאת יחידיו, הוצאת דביר.
- ° הציונות האינטגרלית - עיון במשנתו של אברהם שרון (שכדורן) / משה יגר. הדר הוצאת ספרים.
- ° אבני סיני / רפאל גבעון. תרגם מאנגלית: אליקים ולך. מוסד ביאליק, ירושלים.
- ° חיים הם לימוד / קונרד לורנץ ופרנץ קרויצר. ספרית פועלים.

מהזרה

° נשי טרויה / אוריפידס, בעיבוד ז'אן פול סארטר. מצרפתית: אלי מלכא. בית הוצאה כתר, ירושלים.

כתביעת

° עתון 77, ירחון לספרות ולתרבות, שנה ז', גליון 46, חשון תשמ"ד, העורך: יעקב בסר.
° פרוזה, ג', 68-69, ספטמבר-אוקטובר 1983.
° עורך: יוסי קריים.

- ° קתדרה, לתולדות א"י ויישובה. מס' 29. עורכים: יעקב שביט, יורם צפירי, ישראל ברטל. הוצאת יד יצחק בן-צבי, סיוע משרד החינוך והתרבות.
- ° אריאל, כתב עת לאמנות וספרות. מס' 55, 1983, ירושלים.
- ° זהות, כתב עת ליצירה יהודית. קיץ תשמ"ג. עורך ראשי: נפתלי טוקר.
- ° הד החינוך, בטאון הסתדרות המורים בישראל. כרך נ"ח, גליון א', אוקטובר 83.
- ° שדמות, במה לתנועה הקבוצית. תשרי תשמ"ד, גליון פ"ו-פ"ז.
- ° די גאלדענע קייט, מס' 111-110.

מידבר, שיממון או שדה-מלפפונים. את המשוררים והסופרים, המבקרים והמסאים ששמחים, מסתבר, לפרסם בו. כיוון שאני לויאלית כלפי אלה - עליי להגן עליהם מפני המתאגרף (מש-קל נוצה?) שבעונותי שלי - מכה אותם. עליי להסביר, לך, דן צלקה, שביטנו של עורך בארץ הקטנה שלנו, הארץ ה, מתחשבת" שלנו, נעשית במשך הזמן יותר ויותר שרירית, קפיצית, דרוכה. מכה יכולה אולי לעשות כחול - אך מי מפחד מכתמים קטנים. שני גליונות אינם ולא יכולים להיות עונר-תיים או שלוש של מלפפונים, אפילו אם יש בהם מאמר שנוגע בצלקה, הם אפילו לא זנבו של אביב אחד. צר לי על חולשת-דעתו, על חולשת-תגובתו של המתאגרף התלאביבי.

משה בן-שואל

כפפות וכפפות משי

לא אתווכח עם קביעתו ה"ערכית" של דן צלקה, לפיה ביקורתי על "כפפות" אינה אלא רגעי שפל של "קארייריסט חסר מצפון". ואם כבר הגענו עד כדי כך כדאי להתוודות: לא היה לי דבר טוב לכתוב על "כפפות", ולכתוב רע לא חפצתי, שהרי דעתי הכוללת על "הפרוזה של צלקה" (כניגוד לדעת צלקה על "הפרוזה של נבות") - הרבה פחות נחרצת מזו של דן מירון, למשל (ראה "הפנקס פתוח" מיד בעמוד הראי שון). כסופר מהגר מוצלח פחות (מאחרים) לא עלה בידו לאמץ שיכבה שלמה של הלשון העברית, והמיגבלה היא מיגבלה תודעתית-פרצפטור-אלית מעיקרה. על רקע זה מקבל נסיונו של צלקה לאמץ שיכבת לשון המשוייכת לשנות השלושים מימד גרוטסקי במקצת. נסיונו של צלקה לבדוד את "נבות", כבעליה ה"קאריירי-סטי" והיחיד של קביעה זו, מעיד, כמדומני, על עצם הניסיון ל"אכסקומוניקציה", ואולי (גם) נותן "גוון" נוסף, למצבו ולמעמדו של בעל "דפים מהדוקים באטב" - בסיפורת העברית. ובאשר ליתר הדברים - לא אגרר לויכוח עם דעותיו ה"ערכיות" של הנ"ל, והעובדה ש"אי אפשר לקרוא את נבות" כי הוא (נבות) "לא יודע עברית" אינה קורלטיבית לעובדה שרע, מביש ומשעמם לקרוא את "כפפות" ו"פיליפ ארבס" - למרות שצלקה יודע לכתוב (אפילו) עברית. לקרוא אני יודע, מר צלקה, האמן ל!

שעות מהודקת בעופרת

מציל איכשהו את התרבות העברית מקלקלר תיה האיומות שפורטו עלידי מר צלקה.

אורי סלע

„התאגרפות“ תל-אביבית

דן צלקה נטש לרגעים ספורים את ז'ראר דה-נרוול, את מישל דה-מונטייז וגם „אותו משהו סקוטלנדיארי, ובציאני“ כמעט-קארדי-נאלי, כמעט-היסטורי שעשה הקצין תורג'מן בבקרו את היפיפיה רוזנבלום לאחר ששדדו אותה, רחמנא ליצלן. הוא נטש את דניאל סיבוני האקאניסט היהודי ילד-מרקו שחי בצרפת ומפרסם ב"Infini", השאיר בצל את פול ואלרי, נטש לרגע קט את ה,גווארדטה, גווארדטה" של מוצארט וכל זאת כדי לרדח „קאסאח“ על המוסף הספרותי של „מעריב“ בעריכתי, לאחר שקנה שני גליונות ולא הוסיף (אלא, אולי, עוד פעם אחת, כדי לקרוא את ביקורתו של אמנון נבות על סיפרו „כפ פות“) - אבל קנייה בזבזנית זו די היה בה כדי לקבוע שהמוסף (בעריכתי, כמובן) הוא מידבר, הוא שיממון, הוא עונות מתמשכות של מלפפור ניס - ואילו לי עצמי כדאי לבדוק, מסתבר, בעיצויתי, כדי למצוא את ייחודי, ללכת לאט-לאט - כמשורר, כמובן. עצה שאני, עבדכם, נתתי לכותב זוטר שמצאתי איזשהו חן בכמה משורותיו ואפילו, שומרשמים „פירגנתי“ לו. איני בא להגן על עצמי, על ייחודי ועל יציויותי. אבל צלקה מכה בכפפות מחוספסות, ובמכה אחת, לא את עורך המוסף לספרות של „מעריב“, כי אם גם את אלה שסבורים שאינו

בגליון 4 (ספטמבר 1983) של "מאזנים" נדפסים בשפע הגיגיו העמוקים של דן צלקה. הגיג אחד מהם מוקדש למי שאינו ראוי לכך, היינו לחתום משה. מר צלקה מצא בעמוד "ממכש הרפוס" שלי ב"ידיעות אחרונות" קטע הנפתח במלים "אחד, לורד ביירון" ושלוש טענות לו אליו:

1. הסיגנון הזה "אחד, ביירון", הורס את התרבות.
  2. בקטע אין שגיאות עובדתיות.
  3. איך אפשר לומר שביירון "מתוקף היותו רומנטיקן סוער" נענה להזמנה לחבר את "מנגינות עבריות"?
- והרי תשובתי: בנקודה השניה - אני מודה באשמה. כנראה שאין בקטע שגיאות עובדתיות. בנקודה השלישית - אני ממשיך לדבוק בדי עתי ולחשוב שהרומאנטיות הסוערת של ביירון הובילה אותו להזדהות עם עמים עתיקים ומתוקף זה נענה בנפש חפצה להצעה לכתוב מנגינות עבריות.

ואילו בנקודה הראשונה - מה שמשעשע בה הוא רצינותו התהומית של מר צלקה, המונעת ממנו להפעיל את חושיו כדי להבין מייד שמדובר במשפט בלתי-אפשרי, שרק שגיאת-דפוס יכיר לה להוליד כמותו. מובן שבמקור נכתב לא "אחד, ג'ורג' גורדון ביירון" אלא "לורד ג'ורג' גורדון ביירון" כלכך פשוט. ואני מקווה שזה

* הערת המערכת: גם עורך המוסף הספרותי של "ידיעות אחרונות", יזי סתוי, הביא לידי עתנו פרט זה.

רמת הטיעון של המוראליסטאן מיתדרדרת והולכת, ועד כדי ציטוט לאינכונן ובניית מאנר פולאציה על סוג זה של ציטוט מגיעים הדברים. "סוג מאוס של קארייריסט", "ערמומי", "חנ"פ", "פיוור ארס, חנופה, רעל" "קארייריזם של מי שאיננו מסתכן" - הגידוף האישי (כלפי אדם שצלקה לא מכיר ואף לא ראה אותו בעיניו) היריקה המילולית והסטירה המצלצלת הם נישקו של החלש, כי אין לו נשק אחר. למי מתכוון צלקה במילה "קארייריסט"? אולי כוונתו היא לציילום עצמו, בשבועון נשים ידוע, בחצי עירום ועם כפפות איגרוף במסגרת "מסע פרסום אגרסיבי" לקידום מכירת ספרו? אילו קרא צלקה את הרצנויה שלי עד סופה - היה מגיע למסקנה ברורה, המצוייה לפחות, במאמר - המלצתי לפניו לזנוח את ז'אנר הרומאן המכיל שיל אותו חוזר והכשל, ולהסתפק בהיקף נוב-ליסטי, התואם פחות או יותר את מגבלות הליטו. אילו כך פעל צלקה - לא היה נוקק למקל כביסה שיחבר את הגיגיו.

אמנון נבות

על נתוני ביקורת

הרצנויה של מרים אורן על "עיבוד נתונים 52" של מאיה בורנו, מחזירה אותנו, לדעתי, לימי השפל של האמננות האובסקורנטית, ששררו בכתביעת שונים לפני שנים. טענות סרק תימהוניות כגון ששיר מרכזי ב"עיבוד נתונים" מושפע מקיפלינג, הטחות חסרות-שחר כאילו מ. בורנו היא ממשכת-נוסח של י. וולך, כאשר אפילו עיוור יכול לראות את ההבדל בין שתי המשוררות, בורות של הרצנונית המקשה על הכותרת "מקאמה פואטית": "וכי יש מקאמה שאינה פואטית?", בעוד ברור שזו מקאמה שעניינה פואטיקה, כל אלו הם מוזרים כליכך עד כי לא היה כל צורך להגיב על רשימה זו, המתעלמת מחידוש ממרכזיותם של שירי מ. בורנו, אילמלא שתי עובדות: א. מיקריות וזדון מגוחך ברצנויה זו מפנים תשומת-לב למצבה העגום של הרצנויה בעיתונות הספרותית שלנו בכללה; ב. ניכר כאן גם איזה פגם אתי ואסתטי בעובדה שמשוררת, אשר בדרך-כלל איננה עוסקת בביקורת, תוקפת בחמת-זעם משוררת צעירה, המפורסמת וכישרונית רביתר מתוקפתה.

ועוד: גב' אורן מאשימה את מ. בורנו בקיד טוע, בחוסר קשר בין שורות, טענה שכלל איננה מוכחת. אך רשימתה-היא באמת מקרי טעת לגמרי ועוברת בבהילות מהטחה להטחה. היא מביאה שתי ציטטות ארוכות משירי מ. בורנו שאחת מהן מתארת שורת פעולות והשניה מתארת מצבים, ציטטות המדגישות כש לעצמן בדיוק באופן אובייקטיבי את החידוש והחשיבות של המשוררת המותקפת, כלומר את ההיפך מטענות גב' אורן, וכו'. זאת בתוספת ריטון: אין בשירה המותקפת רגשות, ומה עוד הרגשות הבנאליים המקובלים על כותבת הרצנויה. אך הרצנונית איננה מסוגלת כלל להוכיח, כי אין בשירת מ. בורנו רגשות. ומה עם השירים הנהדרים כגון: "שלמבו", "הנסיכה הטביעתית" והשיר על המוות והחלל והרצח ב"עכשיו" 47/48? האם גם בהם אין רגשות?

ומה רע בלואטיקה שמתמכת יותר על מצבים ועל פעולות, ולא על רגשות מקובלים מסוריים? ומדוע "מזימתם של-מכשירי הקשר" היא דימוי או תיאור שאסור בשירה?

גדעון מירב

דפוסי ביקורת

במאזניים 1-2 כרך ג' (יוניולי 1983) התפרסמה ביקורתו של גיורא לשם על ספרי "עיונים בשירת עזרא זוסמן" (הוצאת אל"ף, 1982, ת"א).

מר לשם מכריז על חוסר הנחת שגורמות לו דרכי העיון האקדמאי בספרות. בביקורתו הוא מנסה להעמיד אלטרנטיבה לעיון האקדמאי שאותו התקיף בקלישאות כליכך צבעוניות. הקורא המעיין בספר עצמו ובאלטרנטיבה של לשם יבחין מיד שאין בין שלוש התימות המרכזיות שהגדרתי אני (לינק, פרקים: ב,ג,ד) לבין התימות שמציע מר לשם אלא "דקדוקי חוט השערה" שכביכול רצה לשם להמנע מהם.

וגם במקום היחיד (!) שבו מעיין המבקר בנתוח שיר קונקרטי משלי הוא שוכח קמעא את רתיעי-תו מגייונים אקדמאיים ומונה בנתוח שלא טיפל גם במשקל והרי גם סופר וגם מבקר אי-גם יכולים לדון בכל האספקטים של נושאם.

שנינו, מר לשם ואני אוהבים את שירת זוסמן למרות שמר לשם לפי עדותו אינו מאמין לי מכיוון שאיני מכריז על כך בכל עמוד ועמוד. לעומת זאת, מטענתו כאילו אינני מעמיד את זוסמן במערכת הקאורדינטות של שירת זמנו היה מר לשם חוזר בו לוא קרא אפילו בלי עיון את פרק א' בספרי (לינק, עמ' 15-32) ששם אני עורך בדיקו השוואה מעין זו. אולם כנגוד למר לשם שחוזר אחר 24 שנה לדפוסי ביקורתו של זך על שירת אלתרמן בלי כוחו הביקורתי של זך, אני, לא להוריד מכבודו של אלתרמן באתי, אלא לדייק במקומו של זוסמן. אין ספק שספרי איננו כליל השלמות ושיש נקודות שאפשר לחזקן או להוסיף עליהן אבל ברור שאין ביכולתה של ביקורת כזו של לשם לעמוד על אלה ואלה.

ברוך לינק

המרכז לתרבות ולחינוך של ההסתדרות שוקד על טיפוח:

- * קשרים עם סופרים, אמנים ואנשי רוח בתחומי ההגות והיצירה
- * פגישות סופרים וחברי הסתדרות בעיר ובכפר, בקיבוץ ובמושב
- * הופעות סופרים בפני תלמידי בתי הספר בי"מי סופרים" במועצות הפועלים
- * יציאת סופרים לנפש-יצירה בבתי ההבראה של קרפת חולים
- * סיורים לסופרים ואמנים
- * סיוע לעריכת סדנאות לשירה, לפרוזה ולקרייני ספרות בבית הסופר
- * סיוע לפעולותיה של אגודת הסופרים העברים במדינת ישראל

ההסתדרות הכללית, באמצעות המרכז לתרבות ולחינוך, תורמת להעמקת תודעת התרבות העברית, הספרות והיצירה במדינת ישראל ופועלת לקירובם של חברי ההסתדרות ליצירה האמנותית והספרותית המתהווה בארץ ולערכיה.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל